

Finansal Tabana Yayılma Değişkenlerinin Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi

Analysis of Financial Inclusion Variables According to the Demographic Features of the Individuals

Öz

Finansal tabana yayılma konusu bilgiye erişim imkânlarının artmasıyla daha da önemli hale gelmiştir. Finansal tabana yayılma, bireylerin finansal araçlar hakkında bilgi sahibi olması ve sahip oldukları bu bilgiyi kullanma becerileri olarak tanımlanmaktadır. Finansal tabana yayılmanın temelinde finansal okuryazarlık, finansal eğitim ve finansal erişim bulunmaktadır. Finansal tabana yayılmanın gelişimi toplumun her kesimini ilgilendiren önemli bir kavramdır ve sonuçları uzun vadedir. Bu sebeple finansal tabana yayılmaya ait değişkenlerin tespit edilmesi ve güncellenmesi oldukça önemlidir.

Bu çalışmanın amacı finansal tabana yayılmayı oluşturan değişkenlerin, bireylerin demografik özellikleri ile karşılaştırılarak incelenmesidir. Bu bağlamda çalışmada Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Çalışma kapsamında Trabzon ilinde ikamet eden bireyler üzerinde anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 21 programında analiz edilmiştir. Verilerin analizinde Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis H testi ve Ki-Kare testleri kullanılmıştır.

Çalışma sonucuna göre, finansal tabana yayılma değişkenleri arasında ilişki tespit edilmiştir. Finansal tabana yayılma değişkenleri bireylerin, cinsiyetine, yaş gruplarına, öğrenim durumlarına, gelir düzeylerine ve meslek gruplarına göre değişmektedir.

Abstract

The issue of financial inclusion has become even more important with the increase in access to information. Financial inclusion is defined as individuals' knowledge of financial instruments and their ability to use this knowledge. Financial literacy, financial education and financial access are the basis of financial inclusion. The development of financial inclusion is an important concept that concerns all segments of society and its results are long-term. For this reason, it is very important to identify and update the variables related to financial inclusion.

The aim of this study is to examine the variables that make up the financial inclusion by comparing with the demographic characteristics of individuals. In this context, the scale developed by the Organization for Economic Development and Cooperation (OECD) was used in the study. Within the scope of the study, a questionnaire was applied to individuals residing in Trabzon. The obtained data were analyzed in SPSS 21 program. Mann Whitney U Test, Kruskal Wallis H Test and Chi-Square Tests were used to analyze the data.

According to the results of the study, it has been determined the relationship between financial inclusion variables. The variables of financial inclusion vary according to the gender, age, education level, income level and profession of the individuals.

Giriş

Günümüzde serbest piyasa ekonomisinin yaygınlık kazanmasıyla birlikte finansal farkındalığın önemi de buna bağlı olarak artmıştır. Özellikle son yıllarda dünya genelinde yaşanan finansal krizler sonucu sermaye piyasalarına yeni sunulan finansal enstrümanlar ve çeşitli uygulamalar sonucu finansal farkındalık kavramının önemi artmıştır. Dünya genelindeki ekonomik gelişmeler ve

Alper Veli Çam

Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi,
alpercam@gumushane.edu.tr,
Orcid: 0000-0001-6078-5186

Fatih Yıldırım

Gümüşhane Üniversitesi, İşletme
ABD Yüksek Lisans Öğrencisi,
fatih.yildirim@tedas.gov.tr
Orcid: 0000-0002-2592-1143

Article Type / Makale Türü

Research Article / Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler

Finansal Tabana Yayılma, Finansal
Okuryazarlık, Finansal Eğitim

Keywords

Financial Inclusion, Financial Literacy,
Financial Education

Bilgilendirme

Bu çalışma Gümüşhane Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü tarafından kabul edilen
"Finansal Tabana Yayılma, Değişkenlerin
Tespiti ve Değişkenler Arası İlişki Analizi"
başlıklı tezden türetilmiştir.

JEL: C91, I21, I22

Submitted: 09 / 09 / 2020

Accepted: 14 / 10 / 2020

finansal serbestleşme ile bireylerin finansal sisteme daha fazla uyum sağlamaları ve karmaşıklaşan finansal karar alma süreçleri insanların bu konudaki bilgi düzeylerini daha önemli hale getirmektedir. Finans üzerine eğitim almış insanların bile günümüz karmaşık finans dünyasında doğru kararlar almakta zorlanıyor olmaları bu durumun açık bir göstergesidir. Bireylerin ve işletmelerin aldıkları ya da alacakları finansal kararlara etki eden birçok unsur bulunmaktadır. Bununla birlikte finansal piyasalardaki risk her geçen gün artan ürün çeşitliliği ve karmaşıklığı ile birlikte orantılı olarak artmaktadır. Teknolojik gelişmeler ve uluslararası işlemlerde dikkate alındığında riskin boyutu da büyümektedir. Buna karşın bireylerin finansal konulardaki bilgi ve birikimleri aynı şekilde artmamaktadır. Yeterli düzeyde finansal bilgi ve eğitime sahip olmak bu noktada önem arz etmektedir.

Bireylerin finansal sistem hakkında daha fazla bilgiye sahip olmaları, başka bir ifadeyle bireylerin finansal bilgi düzeylerinin yükselmesi gerek bireyler gerekse ülke açısından önemlidir. Finansal bilgi düzeyi yüksek bireylerin, tasarruf eğilimleri artmakta, aldıkları önlemlerle zarar etme risklerini azaltmakta ve daha düşük maliyetle yatırımda bulunmalarını sağlamaktadır. Bu noktada devreye son dönemlerde önemi giderek artan "Finansal Tabana Yayılma" konusu girmektedir (Çam ve Çam, 2016: 99).

Finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olması sadece ülkemizde ait bir sorun değildir. Finansal piyasaları gelişmiş ülkelerde bile bu sorunun olduğu tespit edilmiş ve araştırmalarla ortaya konulmuştur. Bu ülkelerin birçoğu finansal tabana yayılmayı arttırmaya yönelik kampanyalar ve çalışmalar başlatılmıştır. Buradaki temel amaç, bireylerin sadece finansal konulara ilişkin bilgi seviyesinin artırılması değil, finansal durumunu değerlendirip iyileştirebilmek için planlar yapabilme, gerekli bilgiye erişip kullanabilme, finansal piyasalardaki tehlikelerden kendini koruma, finansal hizmetler piyasasına daha fazla katılım için gereken bilgi donanımına sahip olmalarını sağlamaktır (Taşçı 2011: 95-96).

Gelişmiş ülkeler başta olmak üzere, dünyada son yıllarda finansal tabana yayılma konusuna yoğun ilgi gösterilmektedir. Bu tür ülkelerde vatandaşların finansal bilgi birikimi ve donanımının geliştirilmesi amacıyla, finansal açıdan bilinçli bireylerin kendilerine olduğu kadar toplumun çıkarlarına da hizmet edeceği varsayımıyla, kamu ve özel teşebbüs birlikte hareket etmektedir. Bunun dışında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, Dünya Bankası, Avrupa Birliği gibi kuruluşlar da konunun önemini dünya genelinde kabul görmesi ve anlaşılması için yoğun faaliyetlerde bulunmaktadırlar (Altıntaş 2008: 159).

Finansal tabana yayılma, ABD, İngiltere, Japonya gibi gelişmiş ülkeler yanında Türkiye dâhil gelişmekte olan ülkelerde ekonominin ve piyasaların sağlıklı büyümesine katkıda bulunmaya yönelik olarak yürütülen alternatif ve stratejik çalışma alanlarından biridir. Ülke uygulamalarında genel olarak, finansal konuların mevcut derslerde bir ünite ya da kazanım olarak verildiği, öğrencilerin bu konuları daha iyi kavrayabilmeleri ve daha etkin öğrenebilmeleri için yazılı doküman dışında internet siteleri, çevrimiçi oyunlar, okul dışı aktiviteler gibi yöntemlerin benimsendiği görülmektedir (Taşçı 2011: 98).Yapılan araştırmalar, dünya genelinde finansal okuryazarlık seviyesinin düşüklüğüne işaret etmektedir. Yaşanan son küresel finansal kriz bireylerin finansal konularda eğitilmiş olmalarının çok önemli olduğunu ortaya koymuştur. Dünya ülkelerinin özellikle 2008 yılından itibaren finansal tabana yayılma konusundaki çalışmalara hız verildiği görülmüştür. Ülkemizde buna bağlı olarak yeni çalışmalar yapılmaya başlanılmıştır. Ancak yapılan çalışmaların etkinliği OECD ülkeleri ortalamasının oldukça altındadır. Özellikle finansal bilgi konusunda ülkemizdeki bireylerin eğitim düzeyi oldukça sınırlıdır.

Bu bağlama çalışmada finansal tabana yayılmanın değişkenleri ile bireylerin demografik özellikleri arasındaki ilişki irdelenmiştir.

1. Kavramsal Çerçeve ve Teorik Altyapı

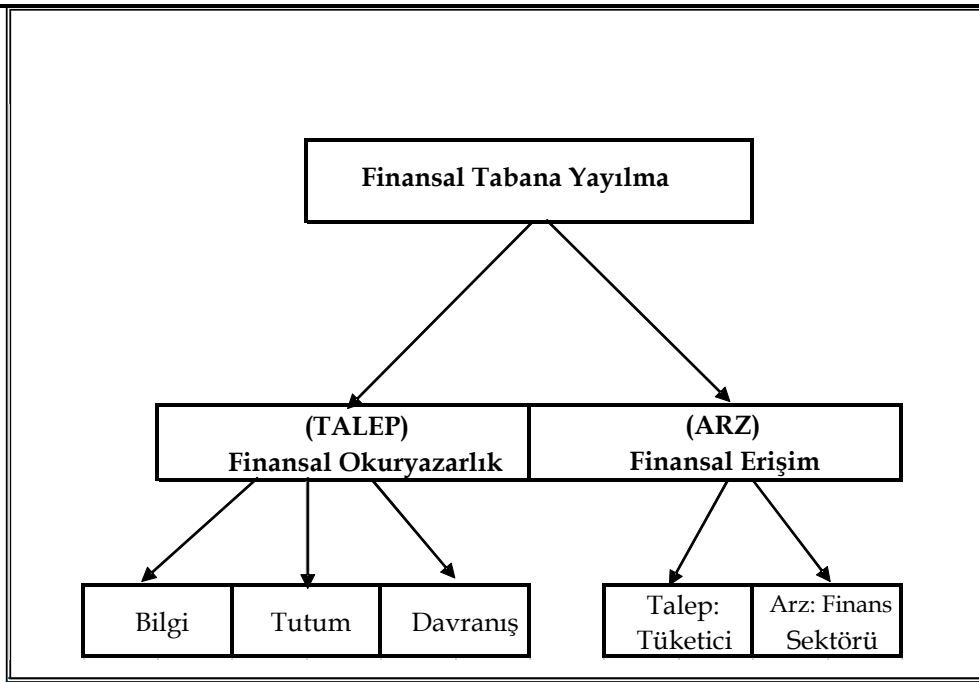
Finansal tabana yayılma, finansal eğitim, finansal erişim ve finansal okuryazarlık gibi çeşitli bileşenlerden oluşan arz ve talep yönlü bir paneldir. Bunun en büyük nedeni her iki kavramında ortak değişkenlere sahip olmasıdır. Finansal tabana yayılma az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin

yanı sıra gelişmiş ülkelerde de gelecekte yaşanabilecek büyük sorunlar arasında gösterilmekte ve devletler tarafından önlem alınması gereken sorunlar arasında yer almaktadır.

Finansal tabana yayılma konusunun talep yönünü oluşturan finansal okuryazarlık birçok çalışmada finansal tabana yayılma kavramı ile beraber kullanılmaktadır. Finansal okuryazarlık bireylerin paralarını yönetirken bilinçli değerlendirmeler yapabilmesi ve efektif kararlar alabilmesidir (Goel ve Khanna, 2014: 73). Schagen ve Lines (1996) bu kavramın finansal planlama, problem çözme, karar verme olmak üzere üç ana yetenek üzerine kurulu olduğunu belirtmiştir. Morgan'a (2003) göre ise finansal okuryazarlık insanlara, tüm yönleriyle onların bütçeleme, harcama, tasarruf, finansal ürün ve hizmetlerin kullanımı, bankacılık yoluyla günlük borçlanma, gelecek için yatırım ve planlama hakkında bilinçli ve güvenli kararlar sağlama ile ilgilidir. Lusardi'ye (2008) göre finansal okuryazarlık ikiye ayrılmaktadır. Temel düzeyde finansal okuryazarlık, faiz oranlarının işleyişi ile ilgili ilgilidir. İleri düzeyde finansal okuryazarlık ise, borsanın işleyişi, yatırım analizi, faiz oranları ve tahvil fiyatları arasındaki ilişkiyi kapsamaktadır. Finansal eğitim konusunda öncü kuruluşlardan biri olan OECD 2011 yılına kadar konuyla ilgili yayınladığı çalışmalarda genel bir finansal okuryazarlık kavramı tanımlamak yerine finansal eğitim kavramı üzerine yoğunlaşmıştır. Sonuç olarak finansal okuryazarlıkla ilgili yapılan tanımları beş kategoriye ayırmak mümkündür (Remund, 2010: 290-291).

- Finansal kavramlar bilgisi
- Finansal kavramlarla ilgili iletişim kurabilme kabiliyeti
- Bireysel finans yönetimi yeteneği
- Doğru finansal kararlar verme kabiliyeti
- Finansal ihtiyaçlar için verimli planlama yapabilme kararlılığı

Finansal okuryazarlık bireysel tasarrufların artırılması açısından da önem arz etmektedir. Finansal okuryazarlığın gelişimi toplumun her kesimini ilgilendiren ve uzun vadeli etkileri olan önemli bir olgudur. Finansal tabana yayılmanın toplumdaki etkinliğini artırabilmek için bu konularda ihtiyaçlara uygun eğitim programlarının geliştirilmesi ihtiyaç boyutunun ve içeriğinin belirlenmesi şarttır. Bu sebeple hedef kitlelerin özellikle belirlenmesi ve gerekli enstrümanların ortaya konulması gerekir. Finansal tabana yayılmanın arttırılabilmesi için bireylerin finansal bilgi düzeyinin yanı sıra tutum ve davranışlarının da ölçülmesi ile mümkündür. Bunun yanında bireylerin finansal erişim imkânlarının da arttırılması gerekmektedir. Finansal bilgi, tutum ve davranış esasında finansal okuryazarlığın alt bileşenleridir. Finansal erişim ise finansal tabana yayılmanın arz yönünü oluşturmaktadır. Bu durum Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Finansal Tabana Yayılma
Kaynak. Atkinson ve Messy, 2012: 18

Şekil 1’de görüldüğü gibi finansal okuryazarlık, finansal tabana yayılmanın talep yönünü oluşturmaktadır ve finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış bileşenlerinden oluşmaktadır. Finansal erişim ise finansal tabana yayılmanın arz yönünü oluşturmaktadır ve tüketici ile finans sektörü bileşenlerinden oluşmaktadır.

Finansal bilgi düzeyi finansal okuryazarlığın belirlenmesindeki bileşenlerden biridir. Bireyler alacakları yatırım kararlarında veya finansal olaylarda finansal bilgiye ihtiyaç duyarlar. Yeterli finansal bilgiye sahip bireylerin; bütçe, sigorta, tasarruf, harcama, yatırım, kredi, basit faiz, bileşik faiz, enflasyon, risk, getiri, bilanço, gelir tablosu gibi temel finans bilgilere sahip olmaları beklenir. Finansal bilgi, bilginin bir türüdür ve temelde iki farklı boyutu bulunmaktadır. Birinci boyutu makroekonomik düzeydeki finansal bilgiler, ikinci boyutu ise mikro ekonomik düzeydeki finansal bilgiler oluşturmaktadır. Makroekonomik düzeydeki finansal bilgi, bir ekonominin geneline ilişkin cari açık, yıllık bütçe planları, ithalat, ihracat gibi finansal bilgiler ifade etmektedir. Mikroekonomi düzeyde finansal bilgi ise bireylerin ve işletmelerin ekonomik ve mali yapısını etkileyen temel bilgi türlerini ifade etmektedir (Özdemir, 2011: 19). Bireyler gerekli finansal bilgiye ulaşmalı, kendi özel durumlarına uygun olan finansal bilginin içeriğini tanımlayabilmeli ve bu bilgiyi etkili bir biçimde kullanabilmelidirler. Finansal bilgi düzeyi yüksek bireyler, finansal sistemden daha verimli bir şekilde yararlanırlar ve piyasadaki değişikliklere daha hızlı adapte olabilirler (Capuano ve Ramsay, 2011: 36).

Finansal tabana yayılmanın diğer bir alt boyutu olan finansal davranış en temel anlamda, bireylerin kişisel mali durumlarının takibi, tasarruf ve yatırımlarını, kişisel borç ve kredilerini yönetebilmeleri, kısa ve uzun vadede yatırımlarını değerlendirebilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Xiao, Sorhaindo, ve Garman (2006) finansal davranış kavramına daha çok sonuç odaklı yaklaşmıştır. Yazarlara göre paranın nasıl harcanacağına yönelik planlar yapmak, harcamaları yazılı tutmak, giderleri gözden geçirmek ve bütçelemek finansal davranışın sonucudur. Dew ve Xiao (2011) ise finansal davranış eğilimini üç alt faktöre ayırmıştır. Tasarruf ve yatırım, nakit yönetimi, kredi yönetimi bu faktörleri oluşturmaktadır. Sam, Geetha, & Mohidin (2012) finansal davranış kavramının, kişinin sahip olduğu finans bilgisi ile psikolojik değişkenlerin bir kombinasyonu olduğunu ortaya koymuşlardır.

Finansal tabana yayılmanın diğer bir alt boyutu olan finansal tutum ise, bireyin finans konularına karşı verdiği tepki, finansal davranış ise bireyin finans konularında gerçekleştirdiği

eylemler olarak tanımlanabilir (Ünal ve Düger, 2011: 28). Tutumlar ve tercihler, finansal okuryazarlığın önemli bir parçası olarak kabul edilmektedir. Esasında bu kavram finansal davranış boyutu ile beraber ele alındığında daha anlamlı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bireylerin geleceğe yönelik tasarruf yapma eğilimi bulunmuyorsa tutum ve tercihleri de bunun paralelinde gerçekleşecektir.

Finansal tabana yayılmanın arz boyutunu oluşturan finansal erişimin iki taraflı bir yapıya sahiptir. Bu yapının talep yönün tüketiciler, arz yönünü ise finansal kurumlar oluşturmaktadır. Dünya Bankası tanımına göre finansal erişim; finansal hizmetlerin kullanımında fiyat ve fiyat dışı engellerin olmamasıdır (TCMB, 2011: 12). Finansal erişim ve finansal okuryazarlığın ekonomik büyümenin sağlanmasında ve sürdürülebilir olmasında, diğer bir ifade ile finansal tabana yayılmada önemli bir rolü vardır. Bu noktada şüphesiz bireylerin talepleri kadar bu taleplerin karşılanabilir olması da gerekmektedir. 21. yüzyılda özellikle dijital bankacılık uygulamalarının gelişmesi bir taraftan bireylerin finansal erişimini arttırırken, diğer taraftan işlem maliyetlerini oldukça azaltmıştır (Çam ve Çam; 2016: 99).

Finansal tabana yayılmanın arttırılabilmesi ve gerekli eğitim çalışmalarının sağlıklı bir şekilde planlanabilmesi için, alt değişkenlerin bireylerin özellikleri ile birlikte incelenmesi ve analiz edilmesi gerekmektedir.

2. Metodoloji

2.1. Amaç, Örneklem ve Veri seti

Bu çalışmanın amacı; finansal tabana yayılmayı oluşturan değişkenlerin, bireylerin demografik özellikleri ile karşılaştırılarak incelenmesidir. Çalışmanın kapsamını Trabzon ilinde yaşayan bireyler oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini rastgele seçilen 351 birey oluşturmaktadır. Örneklem kütesine OECD tarafından geliştirilen ve her yıl düzenli olarak bireylerin finansal özelliklerini belirlemeye yönelik uygulanan ölçek uygulanmıştır. Veri toplama aracının ilk bölümünde katılımcıların cinsiyet, medeni durum, öğrenim düzeyi, yaş, mesleki durum, aylık geliri, ekonomik grup dağılımı ve hane halkı aylık toplam geliri bilgilerinden oluşan bilgi formu yer almaktadır. Veri toplama aracının ikinci kısmında "Finansal Tabana Yayılma Envanteri" yer almaktadır. Verilerin analizinde SPSS 21.0 programı kullanılmıştır.

2.2. Yöntem

Katılımcıların demografik bilgileri frekans ve yüzde analizleri ile gösterilmiştir. Finansal davranış/tutum ve finansal erişim puanlarının demografik bilgilere göre karşılaştırılması öncesinde parametrik test yöntemlerine uygunluğu sınaama amacıyla normallik sınaması yapılmıştır. Parametrik test koşullarından biri olan "her grup düzeyinde ana kütlelerin" normal dağılımı koşulunun sınanması amacıyla Kolmogorov Smirnov Z testi uygulanmıştır. Analizde istatistiksel hipotez "puanların dağılımı normal dağılımdan anlamlı farklılık göstermez" şeklinde kurulduğu için hesaplanan p değerinin 0,05'ten büyük çıkması, bu anlamlılık düzeyinde puanların normal dağılımdan anlamlı sapma göstermediği, uygun olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Büyüköztürk, 2013:42). Puanların demografik gruplardaki normallik dağılımları için yapılan analizde demografik gruplarda en az bir grupta "normalden sapma" görüldüğünden karşılaştırma testlerinde "parametrik olmayan yöntemler" kullanılmıştır. Finansal davranış/tutum ve finansal erişime ilişkin puanların cinsiyet duruma göre karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi; öğrenim düzeyi, yaş, mesleki durum, aylık gelir, ekonomik grup, hane halkı aylık toplam geliri değişkenlerine göre karşılaştırılmasında Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis H testi, ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test etmektedir. Analizde k tane örneklemin bir bağımlı değişkene ait puanları karşılaştırılır. Analiz, puanların grup değişkenine göre oluşturulan her bir alt grupta normal dağılım varsayımını gerektirmediği için tek yönlü varyans analizine alternatif bir tekniktir (Büyüköztürk, 2013:158). "Bütçe ve tasarruf", "finansal planlama ve emeklilik", "finansal bilgi" düzeylerinin demografik değişkenlere göre karşılaştırılmasında Ki-Kare analizinden yararlanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi 0,05 ($p < 0,05$) olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın bulgular kısmında yöntemde anlatılan değişkenler ile demografik özelliklerin tamamına yer verilmemiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda anlamlı farklar tespit edilen bulgular sunulmuştur.

3. Bulgular

3.1. Demografik Bulgular

Çalışma kapsamında incelenen katılımcılara ait demografik bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Erkek	210	59,8
	Kadın	141	40,2
Medeni durum	Evli	127	36,2
	Bekar	224	63,8
Öğrenim durumu	İlköğretim	27	7,7
	Lise	193	55,0
	Üniversite	131	37,3
Yaş	18-19 yaş	111	31,6
	20-29 yaş	122	34,8
	30-39 yaş	65	18,5
	40-49 yaş	28	8,0
	50 yaş ve üstü	25	7,1
Meslek	Memur	66	18,8
	İşçi	75	21,4
	Serbest meslek	16	4,6
	Öğrenci	169	48,1
	Emekli/çalışmıyor	25	7,1
Bireysel aylık gelir	2000TL ve altı	184	52,4
	2001-3000TL	65	18,5
	3001TL ve üstü	102	29,1
Hane halkı toplam gelir	2000TL ve altı	98	27,9
	2001-3000TL	72	20,5
	3001TL ve üstü	181	51,6

Araştırmaya katılan 351 katılımcının %59,8’i erkek, %40,2’si kadındır. Katılımcıların %36,2’si evli, %63,8’i bekârdır. Katılımcıların %7,7’si ilköğretim, %55’i lise, %37,3’ü üniversite düzeyinde öğrenim görmüştür. Katılımcıların %31,6’sı 18-19 yaş, %34,8’i 20-29 yaş, %18,5’i 30-39 yaş, %8’i 40-49 yaş grubunda, %7,1’i 50 yaş ve üstüdür. Katılımcıların %18,8’i memur, %21,4’ü işçi, %4,6’sı serbest meslek sahibi, %48,1’i öğrenci, %7,1’i emekli/çalışmıyor. Katılımcıların %52,4’ünün bireysel aylık geliri 2000TL ve altı, %18,5’inin 2001-3000TL arası, %29,1’inin bireysel aylık geliri 3001TL ve üstüdür. Katılımcıların %27,97’unun hane halkı toplam geliri 2000TL ve altı, %20,5’inin 2001-3000TL, %51,6’sının hane halkı toplam geliri 3001TL ve üstüdür.

3.2. Karşılaştırmalı Bulgular

Finansal tabana yayılma değişkenleri ile araştırmaya katılan bireylerin bazı demografik özellikleri arasındaki ilişki ve farklar bu başlık altında incelenmiştir. Finansal davranış ve tutum değişkeni ile cinsiyet arasındaki karşılaştırmalı analiz Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Finansal Davranış ve Tutum ile Cinsiyet

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	Z	p
1- Para harcamak içindir.	Erkek	210	3,59	1,32	-0,63	0,531
	Kadın	141	3,71	1,19		
2- Bugün için yaşar, yarın için endişelenmem	Erkek	210	2,71	1,42	-1,75	0,081
	Kadın	141	2,43	1,32		
3- Parayı harcamak beni, uzun vadede tasarruf etmeden daha fazla tatmin eder	Erkek	210	2,94	1,35	-0,82	0,410
	Kadın	141	2,81	1,19		
4- Faturalarımı zamanında öderim	Erkek	210	3,83	1,25	-0,65	0,517
	Kadın	141	3,75	1,25		

5-Tasarruf/yatırım yaparken paranın bir kısmını riske atmaya hazırım.	Erkek	210	3,28	1,36	-2,84	0,005
	Kadın	141	2,87	1,26		
6- Mali durumumu yakından takip ederim.	Erkek	210	3,74	1,25	-2,33	0,020
	Kadın	141	3,45	1,23		
7- Uzun vadeli finansal hedefler belirler ve onlara ulaşmaya çalışırım.	Erkek	210	3,48	1,17	-1,18	0,237
	Kadın	141	3,34	1,17		
8- Bir şey almadan önce maddi gücümün olup olmadığını dikkate alırım	Erkek	210	3,86	1,26	-0,08	0,936
	Kadın	141	3,91	1,11		
9- Finansal durumum, benim için önemli olan şeyleri yapmada beni sınırlandırır.	Erkek	210	3,53	1,31	-0,02	0,982
	Kadın	141	3,53	1,30		
10- Asgari yaşam giderlerimi ödemedede endişe duyuyorum.	Erkek	210	2,98	1,29	-1,51	0,130
	Kadın	141	2,78	1,33		
11- Şu anda çok fazla borcum var.	Erkek	210	2,84	1,40	-3,03	0,002
	Kadın	141	2,38	1,24		
12- Şu anki finansal durumumdan memnunum.	Erkek	210	3,31	1,32	-1,18	0,238
	Kadın	141	3,13	1,37		

Tasarruf yaparken paranın bir kısmını riske atmaya hazır olma durumunun cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($Z=-2,84$; $p<0,05$). Erkek katılımcıların tasarruf yaparken paranın bir kısmını riske atmaya hazır olma durum puanı, kadın katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Mali durumunu yakından takip etme durumunun cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($Z=-2,33$; $p<0,05$). Erkek katılımcıların mali durumunu yakından takip etme durum puanı, kadın katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Finansal davranış ve tutum değişkeni ile öğrenim düzeyi arasındaki karşılaştırmalı analiz Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Finansal Davranış ve Tutum ile Öğrenim Düzeyi

Alt Boyutlar	Öğrenim Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS	X^2	p
1- Para harcamak içindir.	İlköğretim	27	3,52	1,25	0,53	0,767
	Lise	193	3,67	1,25		
	Üniversite	131	3,61	1,32		
2- Bugün için yaşar, yarın için endişelenmem	İlköğretim	27	2,63	1,31	0,33	0,846
	Lise	193	2,58	1,43		
	Üniversite	131	2,63	1,34		
3- Parayı harcamak beni, uzun vadede tasarruf etmeden daha fazla tatmin eder	İlköğretim	27	3,00	1,14	1,06	0,588
	Lise	193	2,92	1,33		
	Üniversite	131	2,81	1,25		
4- Faturalarımı zamanında öderim	İlköğretim	27	3,70	1,17	1,45	0,483
	Lise	193	3,76	1,24		
	Üniversite	131	3,87	1,29		
5-Tasarruf/yatırım yaparken paranın bir kısmını riske atmaya hazırım.	İlköğretim	27	2,74	1,40	2,95	0,229
	Lise	193	3,10	1,34		
	Üniversite	131	3,21	1,30		
6- Mali durumumu yakından takip ederim.	İlköğretim	27	3,48	1,19	1,50	0,471
	Lise	193	3,59	1,24		
	Üniversite	131	3,70	1,28		
	Lise	193	3,30	1,36		

Finansal davranış ve tutum puanlarının öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Finansal davranış ve tutum değişkeni ile bireylerin aylık gelirleri arasındaki karşılaştırmalı analiz Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. Finansal Davranış ve Tutum ile Aylık Bireysel Gelir

Alt Boyutlar	Aylık Bireysel Gelir	n	$\bar{X}$	SS	X^2	p
1- Para harcamak içindir.	A-2000TL ve altı	184	3,59	1,32	6,73	0,035
	B-2001-3000TL	65	4,00	1,10		

	C-3001TL ve üstü	102	3,49	1,26		
2- Bugün için yaşar, yarın için endişelenmem	2000TL ve altı	184	2,68	1,45	0,89	0,641
	2001-3000TL	65	2,48	1,25		
	3001TL ve üstü	102	2,53	1,35		
3- Parayı harcamak beni, uzun vadede tasarruf etmeden daha fazla tatmin eder	2000TL ve altı	184	2,95	1,37	2,20	0,333
	2001-3000TL	65	2,95	1,19		
	3001TL ve üstü	102	2,74	1,19		
4- Faturalarımı zamanında öderim	2000TL ve altı	184	3,77	1,24	0,98	0,613
	2001-3000TL	65	3,71	1,33		
	3001TL ve üstü	102	3,90	1,21		
5-Tasarruf/yatırım yaparken paramın bir kısmını riske atmaya hazırım.	2000TL ve altı	184	3,10	1,35	1,13	0,568
	2001-3000TL	65	3,25	1,36		
	3001TL ve üstü	102	3,05	1,28		
6- Mali durumumu yakından takip ederim.	2000TL ve altı	184	3,59	1,22	3,14	0,208
	2001-3000TL	65	3,45	1,37		
	3001TL ve üstü	102	3,79	1,21		
7- Uzun vadeli finansal hedefler belirler ve onlara ulaşmaya çalışırım.	2000TL ve altı	184	3,52	1,17	2,97	0,226
	2001-3000TL	65	3,32	1,24		
	3001TL ve üstü	102	3,30	1,13		
8- Bir şey almadan önce maddi gücümün olup olmadığını dikkate alırım	2000TL ve altı	184	3,90	1,23	0,77	0,681
	2001-3000TL	65	3,92	1,12		
	3001TL ve üstü	102	3,81	1,19		
9- Finansal durumum, benim için önemli olan şeyleri yapmada beni sınırlandırır.	2000TL ve altı	184	3,54	1,32	1,97	0,373
	2001-3000TL	65	3,71	1,23		
	3001TL ve üstü	102	3,41	1,33		
10- Asgari yaşam giderlerimi ödemedede endişe duyuyorum.	A-2000TL ve altı	184	3,07	1,33	8,59	0,014
	B-2001-3000TL	65	2,91	1,32		
	C-3001TL ve üstü	102	2,59	1,21		
11- Şu anda çok fazla borcum var.	2000TL ve altı	184	2,57	1,39	4,35	0,114
	2001-3000TL	65	2,57	1,37		
	3001TL ve üstü	102	2,87	1,28		
12- Şu anki finansal durumumdan memnunum.	2000TL ve altı	184	3,26	1,35	0,98	0,612
	2001-3000TL	65	3,11	1,34		
	3001TL ve üstü	102	3,29	1,34		

Paranın harcamak için olduğu görüşüne ait puanların aylık bireysel gelire göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($X^2=6,73$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre aylık bireysel geliri 2001-3000TL olan katılımcıların paranın harcamak için olduğu görüşüne ait puanları, aylık geliri 2000TL ve altı ve 3001TL ve üstü olan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Asgari yaşam giderlerini ödemedede endişe duyma durumuna ait puanların aylık bireysel gelire göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($X^2=8,59$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre aylık bireysel geliri 2000TL ve altı ve 2001-3000TL olan katılımcıların asgari yaşam giderlerini ödemedede endişe duyma durumuna ait puanları, aylık bireysel geliri 3001TL ve üstü olan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Finansal davranış ve tutum değişkeni ile hane halkı toplam geliri arasındaki karşılaştırmalı analiz Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5. Finansal Davranış ve Tutum ile Hane Halkı Toplam Geliri

Alt Boyutlar	Hane Halkı Toplam Geliri	n	$\bar{X}$	SS	X^2	p
1- Para harcamak içindir.	2000TL ve altı	98	3,51	1,33	1,50	0,473
	2001-3000TL	72	3,76	1,22		
	3001TL ve üstü	181	3,66	1,27		
	2000TL ve altı	98	2,66	1,37	0,40	0,820

2- Bugün için yaşar, yarın için endişelenmem	2001-3000TL	72	2,57	1,42	0,24	0,888
	3001TL ve üstü	181	2,57	1,38		
3- Parayı harcamak beni, uzun vadede tasarruf etmeden daha fazla tatmin eder	2000TL ve altı	98	2,90	1,31	1,23	0,542
	2001-3000TL	72	2,92	1,30		
	3001TL ve üstü	181	2,87	1,28		
4- Faturalarımı zamanında öderim	2000TL ve altı	98	3,74	1,26	3,14	0,208
	2001-3000TL	72	3,71	1,25		
	3001TL ve üstü	181	3,86	1,25		
5-Tasarruf/yatırım yaparken paramın bir kısmını riske atmaya hazırım.	2000TL ve altı	98	2,99	1,20	2,47	0,290
	2001-3000TL	72	2,99	1,49		
	3001TL ve üstü	181	3,23	1,33		
6- Mali durumumu yakından takip ederim.	2000TL ve altı	98	3,36	1,03	1,02	0,601
	2001-3000TL	72	3,50	1,33		
	3001TL ve üstü	181	3,43	1,18		
7- Uzun vadeli finansal hedefler belirler ve onlara ulaşmaya çalışırım.	2000TL ve altı	98	3,79	1,26	1,23	0,539
	2001-3000TL	72	4,01	1,12		
	3001TL ve üstü	181	3,88	1,20		
8- Bir şey almadan önce maddi gücümün olup olmadığını dikkate alırım	2000TL ve altı	98	3,49	1,24	1,79	0,408
	2001-3000TL	72	3,68	1,38		
	3001TL ve üstü	181	3,50	1,31		
9- Finansal durumum, benim için önemli olan şeyleri yapmada beni sınırlandırır.	A-2000TL ve altı	98	3,05	1,18	8,97	0,011
	B-2001-3000TL	72	3,18	1,36		
	C-3001TL ve üstü	181	2,71	1,33		
10- Asgari yaşam giderlerimi ödemede endişe duyuyorum.	2000TL ve altı	98	2,64	1,42	0,11	0,946
	2001-3000TL	72	2,71	1,42		
	3001TL ve üstü	181	2,65	1,30		
11- Şu anda çok fazla borcum var.	2000TL ve altı	98	3,14	1,32	1,74	0,420
	2001-3000TL	72	3,42	1,29		
	3001TL ve üstü	181	3,23	1,38		
12- Şu anki finansal durumumdan memnunum.	2000TL ve altı	98	3,14	1,32	1,74	0,420
	2001-3000TL	72	3,42	1,29		
	3001TL ve üstü	181	3,23	1,38		

Asgari yaşam giderlerini ödemede endişe duyma durumuna ait puanların hane halkı toplam gelire göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($X^2=8,97$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre hane halkı toplam geliri 2000TL ve altı ve 2001-3000TL olan katılımcıların asgari yaşam giderlerini ödemede endişe duyma durumuna ait puanları, hane halkı toplam geliri 3001TL ve üstü olan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu durum beklendiği gibi literatür ile aynı sonucu vermiştir. Bireylerin gelir düzeyleri azaldıkça asgari yaşam giderlerini ödeme duydukları endişe de artmaktadır.

Finansal erişimin ölçütü olarak birçok çalışmada sahip olunan finansal araç sayısı dikkate alınmaktadır (Chakravarty ve Pal, 2013:815, Arora, 2014: 800, Sarma ve Pais, 2008: 22, Demirgüç-Kunt ve Klapper, 2012: 15, Çam, 2016: 100, Wang ve Guan; 2016: 1754). Bireylerin sahip oldukları veya kullandıkları finansal araç sayısı arttıkça finansal tabana yayılmanın daha etkin olduğu söylenebilir. Bu sebeple çalışmada katılımcıların sahip oldukları finansal araçlar ile demografik özellikleri arasındaki farklılıklar da tespit edilmeye çalışılmıştır.

Finansal araçlara sahip olma değişkeni ile cinsiyet arasındaki karşılaştırmalı analiz Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Finansal Araçlara Sahip Olma ile Cinsiyet

	Cinsiyet	Evet %	Hayır %	X ²	p
1-Bireysel emeklilik fonu	Erkek	29,0	71,0	2,17	0,140
	Kadın	22,0	78,0		

2-Yatırım hesabı	Erkek	27,6	72,4	4,57	0,033
	Kadın	17,7	82,3		
3-Mortgage (Konut Kredisi)	Erkek	22,4	77,6	3,67	0,055
	Kadın	14,2	85,8		
4-Banka kredisi	Erkek	33,3	66,7	0,97	0,326
	Kadın	28,4	71,6		
5-Kredi kartı	Erkek	56,7	43,3	3,77	0,052
	Kadın	46,1	53,9		
6-Mevduat hesabı	Erkek	27,6	72,4	0,54	0,464
	Kadın	24,1	75,9		
7-Tasarruf hesabı	Erkek	17,6	82,4	3,25	0,071
	Kadın	10,6	89,4		
8-Zorunlu olmayan sigorta	Erkek	13,3	86,7	4,32	0,038
	Kadın	6,4	93,6		
9-Hisse senedi	Erkek	19,5	80,5	6,88	0,009
	Kadın	9,2	90,8		
10-Tahvil	Erkek	10,5	89,5	2,49	0,115
	Kadın	5,7	94,3		

Yatırım hesabına sahip olma durumunun cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=4,57$; $p<0,05$). Erkek katılımcıların yatırım hesabına sahip olma oranı (%27,6), kadın katılımcıların sahip olma oranından (%17,7) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Zorunlu olmayan sigortaya sahip olma durumunun cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=4,32$; $p<0,05$). Erkek katılımcıların zorunlu olmayan sigortaya sahip olma oranı (%13,3), kadın katılımcıların sahip olma oranından (%6,4) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bunun yanında hisse senedine sahip olma durumunun cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=6,88$; $p<0,05$). Erkek katılımcıların hisse senedine sahip olma oranı (%19,5), kadın katılımcıların sahip olma oranından (%9,2) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Diğer finansal araçlar ile bireylerin cinsiyetleri arasında ise anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

Bireylerin öğrenim düzeyleri yükseldikçe sahip oldukları finansal araçların sayılarında da artış olması beklenir. Bu durum aynı zamanda ileri düzey öğrenimlerde, bireylerin finansal bilgi düzeyinin artması ile açıklanmaktadır.

Finansal araçlara sahip olma değişkeni ile öğrenim düzeyi arasındaki karşılaştırmalı analiz Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Finansal Araçlara Sahip Olma ile Öğrenim Durumu

Finansal Araçlar	Öğrenim Durumu	Evet %	Hayır %	X^2	p
1-Bireysel emeklilik fonu	İlköğretim	37,0	63,0	27,87	0,000
	Lise	15,0	85,0		
	Üniversite	40,5	59,5		
2-Yatırım hesabı	İlköğretim	25,9	74,1	0,84	0,656
	Lise	21,8	78,2		
	Üniversite	26,0	74,0		
3-Mortgage (Konut Kredisi)	İlköğretim	33,3	66,7	9,91	0,007
	Lise	13,5	86,5		
	Üniversite	24,4	75,6		
4-Banka kredisi	İlköğretim	25,9	74,1	2,80	0,246
	Lise	28,5	71,5		
	Üniversite	36,6	63,4		
5-Kredi kartı	İlköğretim	51,9	48,1	41,05	0,000

	Lise	37,8	62,2		
	Üniversite	74,0	26,0		
6-Mevduat hesabı	İlköğretim	25,9	74,1	12,31	0,002
	Lise	19,2	80,8		
	Üniversite	36,6	63,4		
7-Tasarruf hesabı	İlköğretim	18,5	81,5	8,54	0,014
	Lise	9,8	90,2		
	Üniversite	21,4	78,6		
8-Zorunlu olmayan sigorta	İlköğretim	18,5	81,5	3,24	0,197
	Lise	8,3	91,7		
	Üniversite	12,2	87,8		
9-Hisse senedi	İlköğretim	33,3	66,7	9,51	0,009
	Lise	11,4	88,6		
	Üniversite	17,6	82,4		
10-Tahvil	İlköğretim	14,8	85,2	3,46	0,177
	Lise	6,2	93,8		
	Üniversite	10,7	89,3		

Bireysel emeklilik fonuna sahip olma durumunun öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=27,87$; $p<0,05$). Üniversite düzeyinde öğrenim katılımcıların bireysel emeklilik fonuna sahip olma oranı (%40,5), ilköğretim (%37,0) ve lise (%15,0) düzeyinde öğrenim gören katılımcıların sahip olma oranından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Konut kredisine sahip olma durumunun öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=9,91$; $p<0,05$). İlköğretim düzeyinde öğrenim katılımcıların konut kredisine sahip olma oranı (%33,3), lise düzeyinde öğrenim gören katılımcıların sahip olma oranından (%13,5) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Kredi kartına sahip olma durumunun öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=41,05$; $p<0,05$). Üniversite düzeyinde öğrenim katılımcıların kredi kartına sahip olma oranı (%74,0), lise düzeyinde öğrenim gören katılımcıların sahip olma oranından (%37,8) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Mevduat hesabına sahip olma durumunun öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=12,31$; $p<0,05$). Üniversite düzeyinde öğrenim katılımcıların mevduat hesabına sahip olma oranı (%36,6), lise düzeyinde öğrenim gören katılımcıların sahip olma oranından (%19,2) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tasarruf hesabına sahip olma durumunun öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=8,54$; $p<0,05$). Üniversite (%21,4) ve ilköğretim (%18,5) düzeyinde öğrenim katılımcıların tasarruf hesabına sahip olma oranı, lise düzeyinde öğrenim gören katılımcıların sahip olma oranından (%9,8) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Hisse senedine sahip olma durumunun öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=9,51$; $p<0,05$). İlköğretim düzeyinde öğrenim katılımcıların hisse senedine sahip olma oranı (%33,3), lise düzeyinde öğrenim gören katılımcıların sahip olma oranından (%11,4) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 8. Finansal Araçlara Sahip Olma ile Aylık Bireysel Gelir

Finansal Araçlar	Aylık Bireysel Gelir	Evet %	Hayır %	X^2	p
1-Bireysel emeklilik fonu	2000TL ve altı	20,1	79,9	7,70	0,021
	2001-3000TL	30,8	69,2		
	3001TL ve üstü	34,3	65,7		
2-Yatırım hesabı	2000TL ve altı	22,3	77,7	0,41	0,812
	2001-3000TL	24,6	75,4		

	3001TL ve üstü	25,5	74,5		
3-Mortgage (Konut Kredisi)	2000TL ve altı	14,7	85,3	9,94	0,007
	2001-3000TL	15,4	84,6		
	3001TL ve üstü	29,4	70,6		
4-Banka kredisi	2000TL ve altı	25,5	74,5	6,07	0,048
	2001-3000TL	36,9	63,1		
	3001TL ve üstü	38,2	61,8		
5-Kredi kartı	2000TL ve altı	39,7	60,3	30,44	0,000
	2001-3000TL	55,4	44,6		
	3001TL ve üstü	73,5	26,5		
6-Mevduat hesabı	2000TL ve altı	19,6	80,4	9,85	0,007
	2001-3000TL	29,2	70,8		
	3001TL ve üstü	36,3	63,7		
7-Tasarruf hesabı	2000TL ve altı	12,0	88,0	5,20	0,074
	2001-3000TL	12,3	87,7		
	3001TL ve üstü	21,6	78,4		
8-Zorunlu olmayan sigorta	2000TL ve altı	10,9	89,1	0,74	0,690
	2001-3000TL	7,7	92,3		
	3001TL ve üstü	11,8	88,2		
9-Hisse senedi	2000TL ve altı	13,6	86,4	4,52	0,105
	2001-3000TL	10,8	89,2		
	3001TL ve üstü	21,6	78,4		
10-Tahvil	2000TL ve altı	7,6	92,4	3,79	0,150
	2001-3000TL	4,6	95,4		
	3001TL ve üstü	12,7	87,3		

Bireysel emeklilik fonuna sahip olma durumunun aylık bireysel gelire göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=7,70$; $p<0,05$). Aylık bireysel geliri 2001-3000TL (%30,8) ve 3001TL ve üstü (%34,3) olan katılımcıların bireysel emeklilik fonuna sahip olma oranı, aylık bireysel geliri 2000TL ve altı olan katılımcıların hakkında sahip olma oranından (%20,1) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Konut kredisine sahip olma durumunun aylık bireysel gelire göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=9,94$; $p<0,05$). Aylık bireysel geliri 3001TL ve üstü olan katılımcıların konut kredisine sahip olma oranı (%29,4), aylık bireysel geliri 2000TL ve altı (%14,7) ve 2001-3000TL (%15,4) olan katılımcıların hakkında sahip olma oranından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Banka kredisine sahip olma durumunun aylık bireysel gelire göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=6,07$; $p<0,05$). Aylık bireysel geliri 2001-3000TL (%36,9) ve 3001TL ve üstü (%38,2) olan katılımcıların banka kredisine sahip olma oranı, aylık bireysel geliri 2000TL ve altı olan katılımcıların hakkında sahip olma oranından (%25,5) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Kredi kartına sahip olma durumunun aylık bireysel gelire göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=30,44$; $p<0,05$). Aylık bireysel geliri 2001-3000TL (%55,4) ve 3001TL ve üstü (%73,5) olan katılımcıların kredi kartına sahip olma oranı, aylık bireysel geliri 2000TL ve altı olan katılımcıların hakkında sahip olma oranından (%39,7) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Mevduat hesabına sahip olma durumunun aylık bireysel gelire göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=9,85$; $p<0,05$). Aylık bireysel geliri 3001TL ve üstü olan katılımcıların mevduat hesabına sahip olma oranı (%36,3), aylık bireysel geliri 2000TL ve altı olan katılımcıların hakkında sahip olma oranından (%19,6) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 9. Finansal Araçlara Sahip Olma ile Hane Halkı Toplam Gelir

Finansal Araçlar	Hane Halkı Toplam Gelir	Evet %	Hayır %	X ²	p
1-Bireysel emeklilik fonu	2000TL ve altı	21,4	78,6	2,64	0,267
	2001-3000TL	23,6	76,4		
	3001TL ve üstü	29,8	70,2		
2-Yatırım hesabı	2000TL ve altı	17,3	82,7	4,53	0,104
	2001-3000TL	20,8	79,2		
	3001TL ve üstü	28,2	71,8		
3-Mortgage (Konut Kredisi)	2000TL ve altı	15,3	84,7	1,67	0,435
	2001-3000TL	18,1	81,9		
	3001TL ve üstü	21,5	78,5		
4-Banka kredisi	2000TL ve altı	21,4	78,6	6,22	0,045
	2001-3000TL	34,7	65,3		
	3001TL ve üstü	35,4	64,6		
5-Kredi kartı	2000TL ve altı	29,6	70,4	35,53	0,000
	2001-3000TL	50,0	50,0		
	3001TL ve üstü	65,7	34,3		
6-Mevduat hesabı	2000TL ve altı	14,3	85,7	13,85	0,001
	2001-3000TL	22,2	77,8		
	3001TL ve üstü	34,3	65,7		
7-Tasarruf hesabı	2000TL ve altı	11,2	88,8	2,22	0,329
	2001-3000TL	19,4	80,6		
	3001TL ve üstü	14,9	85,1		
8-Zorunlu olmayan sigorta	2000TL ve altı	6,1	93,9	2,95	0,228
	2001-3000TL	11,1	88,9		
	3001TL ve üstü	12,7	87,3		
9-Hisse senedi	2000TL ve altı	10,2	89,8	3,15	0,207
	2001-3000TL	15,3	84,7		
	3001TL ve üstü	18,2	81,8		
10-Tahvil	2000TL ve altı	5,1	94,9	4,47	0,107
	2001-3000TL	5,6	94,4		
	3001TL ve üstü	11,6	88,4		

Banka kredisine sahip olma durumunun hane halkı toplam gelirine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=6,22$; $p<0,05$). Hane halkı toplam geliri 2001-3000TL (%34,7) ve 3001TL ve üstü (%35,4) olan katılımcıların kredi kartına sahip olma oranı, hane halkı toplam geliri 2000TL ve altı olan katılımcıların hakkında sahip olma oranından (%21,4) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Kredi kartına sahip olma durumunun hane halkı toplam gelirine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=35,53$; $p<0,05$). Hane halkı toplam geliri 2001-3000TL (%50,0) ve 3001TL ve üstü (%65,7) olan katılımcıların kredi kartına sahip olma oranı, hane halkı toplam geliri 2000TL ve altı olan katılımcıların hakkında sahip olma oranından (%29,6) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Mevduat hesabına sahip olma durumunun hane halkı toplam gelirine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=13,85$; $p<0,05$). Hane halkı toplam geliri 3001TL ve üstü olan katılımcıların mevduat hesabına sahip olma oranı (%34,3), hane halkı toplam geliri 2000TL ve altı (%14,3) ve 2001-3000TL (%22,2) olan katılımcıların hakkında sahip olma oranından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Finansal bilgi gerek finansal okuryazarlığın ölçümünde gerekse finansal tabana yayılmanın yönünü belirlemede önemli bir göstergedir. Bireylerin özellikleri ne olursa olursun finansal bilgi

düzei arttıkça finansal sisteme entegrasyonu kolaylaşacaktır. Türkiye, bireylerin finansal bilgi düzeyleri açısından OECD ülkeleri arasında ortalamanın altında yer almaktadır. Finansal bilgi sahip olduğu önemi itibariyle birçok çalışmada finansal okuryazarlıkla aynı anlamda kullanılmıştır (Moore, 2003: 4; Mandell, 2007:164; Lusardi ve Mitchell, 2007: 206). Benzer şekilde birçok tanımda da finansal okuryazarlık en kısa tanımıyla finansal bilgi düzeyi olarak tanımlanmaktadır (Hilgert, Hogart ve Beverly 2003: 310).

Bireylerin sahip oldukları finansal bilgi düzeyi ile cinsiyetleri arasındaki ilişki Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Finansal Bilgi Düzeyi ile Cinsiyet

Finansal Bilgi	Cinsiyet	Doğru %	Yanlış %	X ²	p
Basit bölme	Erkek	73,8	26,2	11,52	0,001
	Kadın	88,7	11,3		
Basit faiz	Erkek	34,8	65,2	3,36	0,067
	Kadın	25,5	74,5		
Bileşik faiz	Erkek	28,1	71,9	0,06	0,814
	Kadın	27,0	73,0		
Risk algısı	Erkek	73,3	26,7	0,41	0,523
	Kadın	70,2	29,8		
Enflasyon	Erkek	61,0	39,0	5,54	0,019
	Kadın	48,2	51,8		
Risk dağıtımı	Erkek	51,0	49,0	16,55	0,000
	Kadın	29,1	70,9		

Basit bölme sorusuna verilen doğru ve yanlış cevapların cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=11,52$; $p<0,05$). Kadın katılımcıların doğru cevap oranı (%73,8), erkek katılımcıların oranından (%88,7) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Yüksek enflasyonun geçim maliyetinin hızla arttığına göstergesi olduğu sorusuna verilen doğru ve yanlış cevapların cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=5,54$; $p<0,05$). Erkek katılımcıların doğru cevap oranı (%61,0), kadın katılımcıların oranından (%48,2) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Yatırım yaparken bir firma yerine birkaç firmanın hisse senedini almanın yatırım riskini azalttığı sorusuna verilen doğru ve yanlış cevapların cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=16,55$; $p<0,05$). Erkek katılımcıların doğru cevap oranı (%51,0), kadın katılımcıların oranından (%29,1) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Bireylerin sahip oldukları finansal bilgi düzeyi ile öğrenim düzeyleri arasındaki farklılıklar Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Finansal Bilgi Düzeyi ile Öğrenim Düzeyi

Finansal Bilgi	Öğrenim Durumu	Evet %	Hayır %	X ²	p
Basit bölme	İlköğretim	70,4	29,6	1,62	0,445
	Lise	80,3	19,7		
	Üniversite	80,9	19,1		
Basit faiz	İlköğretim	22,2	77,8	23,49	0,000
	Lise	21,8	78,2		
	Üniversite	46,6	53,4		
Bileşik faiz	İlköğretim	37,0	63,0	8,80	0,012
	Lise	21,2	78,8		
	Üniversite	35,1	64,9		
Risk algısı	İlköğretim	55,6	44,4	5,42	0,067

	Lise	71,0	29,0		
	Üniversite	77,1	22,9		
Enflasyon	İlköğretim	33,3	66,7	36,93	0,000
	Lise	45,1	54,9		
	Üniversite	76,3	23,7		
Risk dağıtımı	İlköğretim	29,6	70,4	17,79	0,000
	Lise	34,2	65,8		
	Üniversite	56,5	43,5		

Basit faiz sorusuna verilen doğru ve yanlış cevapların öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=23,49$; $p<0,05$). Üniversite düzeyinde öğrenim gören katılımcıların doğru cevap oranı (%46,6), ilköğretim (%22,2) ve lise (%21,8) düzeyinde öğrenim katılımcıların oranından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Mevduat faizi ve getirisine ilişkin soruya verilen doğru ve yanlış cevapların öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=8,80$; $p<0,05$). İlköğretim (%37,0) ve üniversite (%35,1) düzeyinde öğrenim gören katılımcıların doğru cevap oranı, lise düzeyinde öğrenim katılımcıların oranından (%21,2) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Yüksek enflasyonun geçim maliyetinin hızla arttığının göstergesi olduğu sorusuna verilen doğru ve yanlış cevapların öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=36,93$; $p<0,05$). Üniversite düzeyinde öğrenim gören katılımcıların doğru cevap oranı (%76,3), ilköğretim (%33,3) ve lise (%45,1) düzeyinde öğrenim katılımcıların oranından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Yatırım yaparken bir firma yerine birkaç firmanın hisse senedini almanın yatırım riskini azalttığı sorusuna verilen doğru ve yanlış cevapların öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=17,79$; $p<0,05$). Üniversite düzeyinde öğrenim gören katılımcıların doğru cevap oranı (%56,5), ilköğretim (%29,6) ve lise (%34,2) düzeyinde öğrenim katılımcıların oranından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Bireylerin sahip oldukları finansal bilgi düzeyi ile aylık bireysel gelirleri arasındaki farklılıklar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Finansal Bilgi Düzeyi ile Aylık Bireysel Gelir

Finansal Bilgi	Aylık Bireysel Gelir	Evet %	Hayır %	X^2	p
Basit bölme	2000TL ve altı	79,3	20,7	0,15	0,926
	2001-3000TL	81,5	18,5		
	3001TL ve üstü	79,4	20,6		
Basit faiz	2000TL ve altı	21,7	78,3	41,64	0,000
	2001-3000TL	18,5	81,5		
	3001TL ve üstü	55,9	44,1		
Bileşik faiz	2000TL ve altı	26,6	73,4	7,63	0,022
	2001-3000TL	16,9	83,1		
	3001TL ve üstü	36,3	63,7		
Risk algısı	2000TL ve altı	67,4	32,6	4,30	0,116
	2001-3000TL	78,5	21,5		
	3001TL ve üstü	76,5	23,5		
Enflasyon	2000TL ve altı	42,4	57,6	29,24	0,000
	2001-3000TL	66,2	33,8		
	3001TL ve üstü	73,5	26,5		
Risk dağıtımı	2000TL ve altı	32,1	67,9	19,46	0,000
	2001-3000TL	44,6	55,4		
	3001TL ve üstü	58,8	41,2		

Basit faize ilişkin soruya verilen doğru ve yanlış cevapların aylık bireysel gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=41,64$; $p<0,05$). Aylık bireysel geliri 3001TL ve üstü (%55,9) olan katılımcıların doğru cevap oranı, aylık bireysel geliri 2000TL ve altı (%21,7) ve 2001-3000TL (%18,5) katılımcıların oranından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Mevduat faizi ve getirisi sorusuna verilen doğru ve yanlış cevapların aylık bireysel gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=7,63$; $p<0,05$). Aylık bireysel geliri 3001TL ve üstü (%36,3) olan katılımcıların doğru cevap oranı, aylık bireysel geliri 2001-3000TL (%16,9) katılımcıların oranından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Yüksek enflasyonun geçim maliyetinin hızla arttığına bir göstergesi olduğu sorusuna verilen doğru ve yanlış cevapların aylık bireysel gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=29,24$; $p<0,05$). Aylık bireysel geliri 2001-3000TL (%66,2) ve 3001TL ve üstü (%73,5) olan katılımcıların doğru cevap oranı, aylık bireysel geliri 2000TL ve altı olan katılımcıların oranından (%42,4) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Yatırım yaparken bir firma yerine birkaç firmanın hisse senedini almanın yatırım riskini azalttığı sorusuna verilen doğru ve yanlış cevapların aylık bireysel gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=19,46$; $p<0,05$). Aylık bireysel geliri 3001TL ve üstü olan katılımcıların doğru cevap oranı (%58,8), aylık bireysel geliri 2000TL ve altı olan katılımcıların oranından (%32,1) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Bireylerin sahip oldukları finansal bilgi düzeyi ile hane halkının toplam gelirleri arasındaki farklılıklar Tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13. Finansal Bilgi Düzeyi ile Hane Halkı Toplam Gelir

Finansal Bilgi	Hane Halkı Toplam Gelir	Evet %	Hayır %	X ²	p
Basit bölme	2000TL ve altı	76,5	23,5	0,90	0,638
	2001-3000TL	80,6	19,4		
	3001TL ve üstü	81,2	18,8		
Basit faiz	2000TL ve altı	14,3	85,7	21,16	0,000
	2001-3000TL	29,2	70,8		
	3001TL ve üstü	40,9	59,1		
Bileşik faiz	2000TL ve altı	29,6	70,4	0,44	0,803
	2001-3000TL	25,0	75,0		
	3001TL ve üstü	27,6	72,4		
Risk algısı	2000TL ve altı	64,3	35,7	7,66	0,022
	2001-3000TL	66,7	33,3		
	3001TL ve üstü	78,5	21,5		
Enflasyon	2000TL ve altı	39,8	60,2	21,57	0,000
	2001-3000TL	48,6	51,4		
	3001TL ve üstü	67,4	32,6		
Risk dağıtımı	2000TL ve altı	29,6	70,4	15,07	0,001
	2001-3000TL	34,7	65,3		
	3001TL ve üstü	51,9	48,1		

Basit faiz sorusuna verilen doğru ve yanlış cevapların hane halkı toplam gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=21,16$; $p<0,05$). Hane halkı toplam geliri 3001TL ve üstü olan katılımcıların doğru cevap oranı (%40,9), hane halkı toplam geliri 2000TL ve altı katılımcıların oranından (%14,3) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Yüksek getirili bir yatırımın riskinin yüksek olduğu sorusuna verilen doğru ve yanlış cevapların hane halkı toplam gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=7,66$; $p<0,05$). Hane halkı toplam geliri 3001TL ve üstü olan katılımcıların doğru cevap oranı (%78,5), hane halkı toplam geliri 2000TL ve altı katılımcıların oranından (%64,3) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Yüksek enflasyonun geçim maliyetinin hızla arttığına bir göstergesi olduğu sorusuna verilen doğru ve yanlış cevapların hane halkı toplam gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=21,57$; $p<0,05$). Hane halkı toplam geliri 3001TL ve üstü olan katılımcıların doğru cevap oranı (%67,4), hane halkı toplam geliri 2000TL ve altı (%39,8) ve 2001-3000TL (%48,6) olan katılımcıların oranından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Yatırım yaparken bir firma yerine birkaç firmanın hisse senedini almanın yatırım riskini azalttığı sorusuna verilen doğru ve yanlış cevapların hane halkı toplam gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=15,07$; $p<0,05$). Hane halkı toplam geliri 3001TL ve üstü olan katılımcıların doğru cevap oranı (%51,9), hane halkı toplam geliri 2000TL ve altı (%29,6) ve 2001-3000TL (%34,7) olan katılımcıların oranından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bireylerin aldıkları finansal kararlara etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin bir kısmı bireylerin kontrolü dışında gelişen ve tüm piyasayı etkileyen dış faktörlerdir. Bunun yanında bireylerin sahip oldukları bilgi düzeyi ile gösterdikleri tutum ve davranışlar alınan kararların başarısına etki edebilmektedir. Finansal okuryazarlık olarak adlandırılan ve finansal tabana yayılmanın önemli bir bölümünü oluşturulan bu faktörlerin doğru tespit edilmesi, mevcut durum analizi, alınacak önlemlerin belirlenmesi ve bireylere yetkili kurumlar tarafından verilecek eğitimlerin de temelini teşkil edecektir. Bu analizlerin doğru yapılabilmesi için bireylerin demografik özelliklerine göre hangi parametrelerin ön plana çıktığının belirlenmesi gerekmektedir.

Bu doğrultuda çalışmada, finansal tabana yayılmanın parametrelerini kullanarak bireylerin demografik özellikleri ile karşılaştırmalı bir analiz gerçekleştirilmiştir. Çalışma OECD ölçeği kullanılarak Trabzon ilinde ikamet eden bireyler üzerinde yapılmıştır. Çalışmada, finansal davranış ve tutum, finansal katılım ve finansal bilgi ana faktörleri altında toplam 28 farklı alt değişken değerlendirilmiştir. Değişkenlerin karşılaştırmalı analizlerinde ve hipotezlerin sınanmasında Kolmogorov Smirnov Z testi, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis H testi ve Ki-Kare testleri kullanılmıştır. Çalışma kapsamında elde edilen sonuçları aşağıdaki gibi özetleyebiliriz.

Bireylerin ihtiyaçlarını karşılarken maddi imkânlarını kontrol ederek alım yaptığı ve faturalarını zamanında ödemeye dikkat ettiği göz önüne alındığında, bireylerin finansal açıdan kendilerini zora sokacak davranışlardan kaçındığını söyleyebiliriz. Ayrıca bireylerin finansal yatırım araçlarının hepsinden haberdar olduğu ve ağırlıklı olarak kredi kartı ve banka kredisi kullandıkları görülmektedir. Bireysel geliri ve hane halkı geliri yüksek olan katılımcılar diğer katılımcılara göre daha yüksek oranlarda tasarruf yapmakta, kredi kartına sahip olmakta ve borç geri ödemelerini arttırmaktadır.

Erkek bireylerin kadın bireylere göre diğer finansal araçlara yatırım oranı anlamlı derecede daha yüksektir. Öğrenim düzeyi seviyesine bakıldığında ilköğretim ve üniversite seviyelerindeki bireylerin tasarruf hesabında yatırım yapma ve diğer finansal araçlara yatırım yapma oranı lise mezunu bireylere göre daha yüksektir. Bireylerin yaşı arttıkça tasarruf hesabına para aktarma ve diğer finansal araçlara yatırım yapma oranı artmaktadır.

Aylık bireysel geliri yüksek olan katılımcıların tasarruf hesabına para yatırma ve diğer finansal araçlara yatırım yapma oranı aylık geliri düşük olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir. Aylık geliri düşük ve orta seviyede olan katılımcılar ise aylık asgari giderlerini karşılamayacağı düşüncesine daha çok katılmaktadırlar. Hane halkı toplam geliri yüksek olan katılımcıların tasarruf hesabına para yatırma, banka hesabına para yatırma ve diğer finansal araçlara para yatırma seviyesi hane halkı geliri düşük olanlara göre daha yüksektir. Erkek, 29 yaş ve üzeri, bireysel ve hane halkı geliri 3001 ve üzeri ve öğrenim düzeyi yüksek katılımcılar finansal yatırım araçları hakkında kadın, bekâr, 18-29 yaş arası, bireysel ve hane halkı geliri 2000 ve altı ve öğrenim seviyesi daha düşük olanlara göre daha fazla bilgiye sahiptir. Erkek katılımcıların finansal risk alma, mali durumu yakından takip etme ve borçlanma oranları kadın katılımcılara göre daha yüksektir. Çalışmanın bulguları ayrıca Trabzon ilinde ikamet eden bireylerin finansal konularda bilgi sahibi olduğunu, ancak bu bilgiyi kullanmakta sıkıntı yaşadıklarını göstermektedir.

Finansal tabana yayılmanın geniş kitlelere yayılabilmesi için öncelikle eğitim faaliyetlerinin iyi planlanması gerekmektedir. Yapılacak eğitim, bilgilendirme toplantıları vb. çalışmalarla toplumun finansal bilgiyi kullanma düzeyi yükseltilebilir. Ancak finansal eğitimlerin bireylerin özgür şekilde para harcama yetkinliğine ulaşmadan verilmesi gerekmektedir.

Hatta temel finansal eğitim verilme düzeyi lisans eğitiminden önce orta öğretim düzeyine indirilmelidir. Bu araştırmanın örneklemini tek bir ilden alınmıştır. Farklı illerde ve bölgelerde yaşayan insanlara aynı ölçek uygulanarak karşılaştırmalı analizler yapılabilir.

Kaynakça

- Altıntaş, M. K. (2008). *Bireysel yatırımcılar açısından finansal eğitimin önemi*. İstanbul: Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Yayınları.
- Arora, R. U. (2014). Access to finance: an empirical analysis. *The European Journal of Development Research*, 26(5), 798-814
- Atkinson, A. & Messy, F. A. (2012). *Measuring financial literacy: Results of the OECD/International Network on Financial Education (INFE) pilot study*. OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, no. 15.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (18. baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Capuano, A., & Ramsay, I. (2011). *What causes suboptimal financial behaviour? An exploration of financial literacy, social influences and behavioural economics*. An Exploration of Financial Literacy, Social Influences and Behavioural Economics, U of Melbourne Legal Studies Research Paper, no. 540.
- Chakravarty, S. R., & Pal, R. (2013). Financial inclusion in India: An axiomatic approach. *Journal of Policy Modeling*, 35(5), 813-837.
- Çam, H., ve Çam, A.V. (2016). Finansal okuryazarlığın mobil bankacılık kullanımındaki rolü: Doğu Karadeniz bölgesinde bir araştırma. *Yönetim Bilişim Sistemleri Dergisi*, 1(3), 98-105.
- Demirguc-Kunt, A., & Klapper, L. (2012). *Measuring financial inclusion: The global finindex database*. The World Bank, working paper no. 6025.
- Dew, J., & Xiao, J. J. (2011). The financial management behavior scale: Development and validation. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 22(1), 43.
- Goel, I., & Khanna, S. R. (2014). Financial education as tool to achieve financial literacy. *ZENITH International Journal of Multidisciplinary Research*, 4(11), 72-79.
- Hilgert, M. A., Hogarth, J. M., & Beverly, S. G. (2003). *Household financial management: The connection between knowledge and behavior*. Federal Reserve Bulletin, 89 (7), 309-322.
- Lusardi, A. & Olivia S. M. (2007), *Baby boomer retirement security: the roles of planning, financial literacy, and housing wealth*. *Journal of Monetary Economics*, 54, 205-224.
- Lusardi, A. (2008). *Financial literacy: an essential tool for informed consumer choice?* National Bureau of Economic Research, no. 14084.
- Moore, D. (2003), *Survey of financial literacy in Washington State: knowledge, behavior, attitudes, and experiences*, Social and Economic Sciences Research Center, Washington State University, technical report no. 03-39.
- Özdemir, F.S.Y. (2011). *Finansal raporlama sistemlerinin bilginin ihtiyaca uygunluğu açısından değerlendirilmesi: İMKB Şirketlerinde finansal başarısızlık tahminleri yönüyle bir uygulama*, yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ray Morgan Research (RMR), (2003). *ANZ survey of adult financial literacy in australia: final report*, Melbourne: Ray Morgan Research.
- Remund, D. L. (2010). Financial literacy explicated: The case for a clearer definition in an increasingly complex economy. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 276-295.
- Sam, Y. T., Geetha, C., & Mohidin, R. (2012). What were the factors that influence financial management behavior of undergraduates?. *International Journal of Business Trends and Technology*, 2(1), 2249-0183.
- Sarma, M., & Pais, J. (2008). *Financial inclusion and development: A cross country analysis*. New Delhi: Madras Schools of Economics.

- Schagen, S., & Lines, A. (1996). Financial literacy in adult life: a report to the Natwest Group Charitable Trust (pp. 36-45). NFER.
- Taşçı, M. (2011). *Okullarda temel finans eğitimi verilmesinin önemi, dünya uygulamaları, öneriler*, Ankara: Sermaye Piyasası Meslek Personeli Derneği Yayınları
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), (2011). *Dünyada ve Türkiye’de finansal hizmetlere erişim ve finansal eğitim*, Ankara: TCMB Yayınları.
- Ünal, S., ve Düger, Y. S. (2015). Akademik personelin finansal gönenç hâli ile finansal davranış eğilimi arasındaki ilişkiye yönelik ampirik bir araştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 213-226.
- Wang, X., & Guan, J. (2017). Financial inclusion: Measurement, spatial effects and influencing factors. *Applied Economics*, 49(18), 1751-1762.
- Xiao, J. J., Sorhaindo, B., & Garman, E. T. (2006). Financial behaviours of consumers in credit counselling. *International Journal of Consumer Studies*, 30(2), 108-121.

Extended Abstract

Aim and Scope

The aim of this study is to examine the variables that make up the financial inclusion by comparing it with the demographic characteristics of individuals. The scope of the study consists of individuals living in Trabzon. The sample of the study consists of 351 randomly selected individuals. The scale developed by OECD and applied regularly every year to determine the financial characteristics of the individuals was applied to the sample mass. In the first part of the data collection tool, there is an information form consisting of the participants' gender, marital status, education level, age, monthly income, and monthly total income of the household. In the second part of the data collection tool is consists of "Financial Inclusion Inventory".

Methods

Demographic information of the participants was shown with frequency and percentage analysis. SPSS 21.0 program was used to analyze the data. Normality test was conducted to test the appropriateness of parametric test methods in order to compare financial behavior / attitude and financial access scores according to demographic information. Kolmogorov Smirnov Z test was applied in order to test the condition of normal distribution of "main mass at each group level", which is one of the parametric test conditions. The Mann Whitney U test was used to compare scores on financial behavior / attitude and financial access by gender. The Kruskal Wallis H test was used to compare the variables of education level, age, occupational status, monthly income, economic group, and household monthly total income. In the study, a total of 28 different sub-variables were evaluated under the main factors of financial behavior and attitude, financial participation and financial knowledge. Findings with significant differences are presented in detail.

Findings

Financial knowledge level of individuals is medium level. Individuals make purchases by controlling their financial situation while meeting their needs. Individuals pay attention to pay their bills on time and avoid behaviors that will cause them financial difficulties. In addition, it has been determined that individuals are aware of all financial investment instruments. It is observed that individuals mainly use credit cards and bank loans. Participants with high personal and household income save higher rates than other participants. The most used financial tool is credit card. Among the loans, the most used one is mortgage loan. Male individuals have significantly higher investment rate in financial instruments than females. Considering the level of education, the savings rate of individuals at primary and university levels is high. As the age of individuals increases, the rate of transferring money to savings account and investing in other financial instruments increases. Participants with a high monthly personal income have a high deposit rate into their savings account. Participants with low and medium monthly income are of the opinion that they will not meet their monthly minimum expenses. Individuals with high household income have a high rate of savings and investment.

Conclusion

The findings of the study show that individuals residing in Trabzon province have knowledge about financial matters, but they have difficulties in using this information. Educational activities should be planned well in order to spread financial inclusion to large masses. The level of use of financial information in the society can be increased through training, information meetings and similar activities. However, financial education should be given before individuals reach the ability to spend money freely. In fact, the level of basic financial education should be reduced to the secondary education level before undergraduate education. The sample of this research was taken from a single province. Comparative analyzes can be made by applying the same scale to people living in different provinces and regions.